

MERCS ISTVÁN

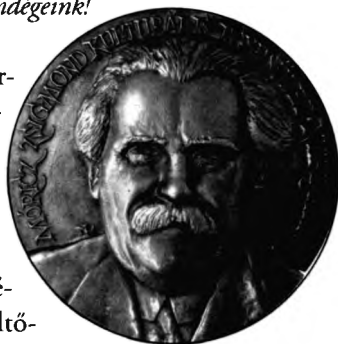
„Emberségről példát, vitézségről formát”

Tisztelt Kőszeghy Péter tanár úr! Kedves Tagtársak! Tisztelt Vendégeink!
„Vitézek, mi lehet szebb dolog...”

Mi más juthatna az eszünkbe, mint Balassi Bálint legismertebb költeménye, ha Kőszeghy Pétert, a magyar Balassi-kutatás egyik legavatottabb szakértőjét, a reneszánsz életérzésének ismerőjét köszöntjük.

Kőszeghy Péter reneszánsz kutató, aki maga is reneszánsz ember. Igazi „uomo universale”, aki nem elégszik meg azzal, hogy egy területen a dolgok mélyére ásott. Nem elégedett meg azzal, hogy kedvenc költőjéről, a magyar nyelvű reneszánsz költőfejedelméről megkerülhetetlen szaktanulmányok sorát és két, más természetű – *Magyar Alkibiadész* címmel egy életrajzi ill. *Magyar Amphión* címmel egy a költői életművet interpretáló – monográfiát írjon. Nem elégedett meg azzal, hogy a jelzett korszak nemzetközileg elismert szaktekintélye, komoly soknemzetiségű konferenciák előadója, külföldi egyetemek vendégtanára legyen, aki külhoni tanulmányutak sokaságán gazdagította tudását, hirdette a magyar kultúrát. Képesítés nélküli programozó matematikusként részt vett egy klinikai epidemiológiai csoport kutatásaiban (1970–71), vezetett nyelvi lektorátust Vietnámban, a Hanoi Egyetemen (1982–84), óraadóként dolgozott az ország számos egyetemén, állt a Petőfi Irodalmi Múzeum élén, 1991-től nyugdíjazásáig a Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtudományi Intézetének munkatársa volt.

Kőszeghy Péter a reneszánsz mellett más korszak tudósi vizsgálatában is elmélyült. Ugyanúgy jártas a klasszikus magyar irodalom területén, mint a kortárs irodalomban. Tudományszervező tevékenysége 1979-ben indult, az I. Hungarológiai Kongresszus szervezőtitkáráként. Szerkesztője az *Irodalomtudományi Közleményeknek*, főszerkesztője a *MAMÜL*-ként emlegetett 13 kötetes *Magyar Művelődéstörténeti Lexikonnak*. Ez utóbbi tevékenységért 2012-ben elnyerte a MTA Irodalomtudományi Intézetének Reneszánsz Osztálya és a Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság által adományozott Klaniczay-díjat. 2013-ban megkapta a Magyar Érdemrend Lovagkeresztje polgári tagozatának kitüntetését. 1991-től 2007-ig Kőszeghy Péter a Balassi Kiadó ügyvezető igazgatója volt, 2007-től tudományos igazgatója. A digitális filológiában is fontos szerepet játszik. Tudósi mun-

* A laudáció elhangzott 2019. október 15-én Nyíregyházán a Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtárban a Móricz Zsigmond Kulturális Egyesület által adományozott Móricz Zsigmond-emlékérem átadóünnepségén.

kássága mellett 2017-ben megjelent a *Regénytöredék barátnémhoz* című első nagylélegzetű szépirodalmi műve. De egy reneszánsz ember perspektívája még ennél is tágabb. Nem tankönyvízü olvasmányélmények tükröződnek abban, amikor egy számítógépes vagy informatikai problémáról értekezünk, vagy a ház körüli vagy házfelújítási munkáról beszélgetünk vele. S nem tankönyvízü az sem, amikor művei leírásaiban vagy egy baráti beszélgetés során egy-egy étel elkészítésének praktikáiról, a hozzáillő ital ízvilágáról szól. Lelkes megszállottja és művelője a gasztronómiának. De ez nem meglepő. Már eddig is láttuk, hogy Kőszeghy Péter az ízek megszállottja. Az élet minden területén.

Mindezek önmagukban is elég okot jelentenek, hogy 2019-ben neki adjuk a Móricz-emlékérmét. De számunkra, a Móricz Zsigmond Kulturális Egyesület számára a díj odaadományozásánál a szakmai kiválóság mellett további hangsúlyos érv, hogy aktív szereplője Egyesületünk életének. 2011-re datálódik ez a máig aktív és konstruktív együttműködés. A *Kuruc(kodó) irodalom* című konferencia gondolatára sikerült megnyerni Jankovics Józsefet, akinek köszönhetően számos további előadót sikerült felkérnünk. A szervezés során úgy éreztem magam, mintha az egyetemi vizsgajegyzékem elevenedett volna meg. Olyan kutatókat, kollégákat sikerül sorban felkérni, akiknek tanulmányai, könyvei rendszeresen szerepeltek a számonkérések anyagában. A már említett Jankovics József ill. Kőszeghy Péter mellett ekkor kerültünk munka- és – büszkén és bátran mondhatom – baráti kapcsolatba pl. Bartók Istvánnal, Szentmártoni Szabó Gézával, Szörényi Lászlóval. Az elmúlt években Kőszeghy Péter 5 konferenciánkon és tanulmányaival 3 kiadványunkban szerepelt.

„Emberségről példát, vitézségről formát mindeneknek ők adnak” – hangzik Balassi Bálint citált költeményének a vitézi élet ethoszáról szóló útmutatása. Napjainkban a szavak kicsit mást jelentenek, a fogalmak alatt pedig kicsit mást értünk, mint a XVI. században, de ezt az ethoszt ugyanúgy képviselni kell. Nemcsak akkor, ha bármi okból reflektorfénybe kerülünk, hanem a hétköznapok során kell képviselni és megvalósítani. Napok, hónapok, évek és évtizedek következetes és fárasztó munkájával és kitartással kell megvalósítani. Ez az, amit Kőszeghy Péter nem került meg, nem játszott ki, nem sumákkolt el. Ez az, amit ő tudatosan vállalt.

Amit Balassi korában az „emberség” fogalmával jelöltek, ma férfiaságnak mondjuk. Csakúgy, mint Vörösmarty Mihály *Gondolatok a könyvtárban* című versének végén nem nemi jellegű kifejezés ez, hanem a kemény, embert próbáló munkát jelenti. Ezt látjuk megvalósulni Kőszeghy Péter tekintélyt parancsoló életútjában. Rengeteg megkeresett feladatot, elvégzett munkát. S feladatok mindig adódnak, munka mindig van.

Az emberségnek más a mai jelentése. Számára a reneszánsz fogalmában megjelenő humanizmus, a felvilágosodás korában hirdetett emberbarát egy megvalósítandó ideál. A fiatal kollégák ugyanolyan bizalommal számíthatnak jószándékú útmutatásaira, mint az évtizedes barátok. Személyesebb problémák esetén diszkrét eleganciával és tömör megfogalmazásban ad eligazítást, szakmai kérdésekben megsüvegeledő erudícióval és kérlelhetetlen elkötelezettséggel foglal állást. S közben ember marad.

Kőszeghy Péter emberi voltát tudósi munkájában is tudatosan szem előtt tartja. Emberekről emberként emberekhez beszél. Élvezetes, izgalmas szerző és előadó, akár a szakmabeliek szűk rétegéhez, akár a laikus érdeklődőkhöz szól. Tudósként nem bújik nehezen értelmezhető, gyakran nem is szükséges nyelvi konstrukciók mögé. Ő nem él ezzel, nekünk, olvasóknak és hallgatóknak pedig nem hiányzik.

Példái is emberközeli. Egyetemistaként 2001-ben részt vettem az Akadémia Reneszánsz és Barokk Kutatócsapatának (röviden: REBAKUCS) éves konferenciáján Nagykőrösön. Az egyik nap az előadások után Egyesületünk alapító elnökével, János Istvánnal együtt beültünk egy helyi kisvendéglőbe. A másik asztalnál egy 3-4 fős társaság üldögélt. Vehemensen beszélgettek, élvezettel kortyolgattak, kelleetlenül eszegettek. Valamelyik humanistáról polemizáltak, aki nagy klasszikus műveltséggel rendelkezett, de mégis sokra értékelt a kor irodalomfelfogása szerint nem túl nívós szerzőnek tartott Tinódi Sebestyént. A beszélő, aki mindezt fejtegette, furcsállotta. Az asztalnál ülők egyike, egy nagymintájú kockás inget viselő férfi ragadta magához a szót. Nincs itt semmi szokatlan – mondta. – Olyan ez, mint az a filharmonikus, aki az esti nagykoncert után hazamegy, s Metallicát hallgat. Kőszeghy Péter – mint kiderült, ő volt a kockásinges férfi – szemléletének alapjait ragadhatjuk meg ebben a közérthető és világos exemplumban. A kulturális rétegek nemcsak egymás mellett élnek, párhuzamosan léteznek, hanem folyamatosan egymásba gabalyodnak. Nincs jelentősége, hogy magas vagy mély, iskolázott vagy ösztönös autodidakta. Kölcsönhatás van. És kultúra van. Az ember a kultúrában él, s a kultúrában az ember él. Minden bizonnyal ennek megvalósulását figyelhetjük majd mai székfoglalójában.

Miközben Kőszeghy Péter a fogalom komplex, XVI. és XXI. századi értelmében is mintát ad az emberségről, s formát a vitézségről. Természetesen a vitézség ma mást jelent, mint Balassi korában. Ma vitézség az, ha valaki olyan elvek mentén próbál élni és embernek maradni, amelyeket ő képvisel.

Mert ennél mi lehet szebb dolog...